

פתיחה

בפרשת השבוע, מצווה משה על ידי הקב"ה לבשר לבני ישראל את המצווה הראשונה בה הם מחויבים - מצוות קידוש החודש. מעתה והלאה, על מנת לקבוע שהתחיל חודש חדש, יסתכלו על הירח אם הוא התחדש, ובמקרה בו התחדש, ניתן יהיה לקבוע שהתחיל חודש חדש וכפי שמאריכה הגמרא במסכת ראש השנה.

החודש הראשון בשנה היהודית הוא חודש ניסן, וכפי שכותבת התורה "ראשון הוא לכם לחודש השנה (שמות יב, ב)". עד סוף בית ראשון כאשר רצו למנות את מספר החודשים ספרו: 'החודש הראשון', 'החודש השני', 'החודש השלישי' וכן הלאה. לאחר שעם ישראל גלה בבית ראשון לבבל, הוא חזר עם שמות חודשים חדשים שמקורם בשפה הפרסית. וכפי שכתב הרמב"ן (שם):

"וכבר הזכירו רבותינו זה העניין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל (ר"ה א, ב), והסיבה בזה, כי מתחלה היה מנינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב "ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון", חזרנו לקראת החדשים בשם שנקראים בארץ בבל, להזכיר כי שם עמדנו, ומשם העלנו ה' יתברך, כי אלה השמות ניסן אייר וזולתם שמות פרסיים (עיין הערה א)".

בעקבות המצווה למנות את החודשים, נעסוק השבוע בשאלה האם מותר להשתמש בתאריכים לועזיים בצ'קים, תעודות זהות, הזמנות לחתונה וכדומה. כמו כן, במידה ואכן הותר להשתמש בתאריכים לועזיים, כיצד עדיף לומר 'החודש הראשון' או 'ינואר'. לסיום נראה את מחלוקת הפוסקים, האם מותר לקרוא בשמות לועזיים.

משמעות השמות הנוצרים

עוד לפני שנעסוק בשאלה האם מותר להשתמש בתאריך לועזי, יש לברר מהי בכלל המשמעות של התאריך הלועזי שיכול להוות בעיה, ויש לחלק את הדיון לשניים: א. מניין השנים. ב. שמות החודשים.

א. **מניין השנים:** הספירה הנוצרית בה משתמשים כיום לא התחילה מתחילת הנצרות, היא הומצאה על ידי כומר כחמש מאות - שש מאות שנה לאחר עליית הנצרות (הלוח הנוצרי כיום, מתבסס על הלוח הגרגוריאני, שהוא גרסה מחודשת ללוח המקורי). הבעיה בתאריך זה, שהוא מונה ללידתו של אותו האיש, שלפי חלק מהפלגים בנצרות החשיב את עצמו כאלוה.

אמנם כיום יודעים שאותו הכומר טעה, ואותו האיש לא נולד באותה שנה שהכומר קבע את תחילת הספירה, אלא כמה שנים קודם לכן. מכל מקום למעשה נראה שזה לא כל כך משנה, שכן בדרך כלל רוב האנשים לא עושים את הבדל בין שנת הלידה לתחילת הספירה, ומבחינתם תחילת הספירה היא לידתו ומונים לזכרו (אך בהמשך נראה שיש שצירפו ספק זה).

ב. **מניין החודשים:** בעיה נוספת שקיימת בתאריך לועזי היא, שהחודשים הלועזיים מבוססים בחלקם על שמות של אלים רומאים. חודש ינואר למשל, הוא לזכרו של 'יאנוס' אל הדלתות והשערים הרומי, חודש מרץ, מבוסס על שמו של 'מרס', אל המלחמה הרומי וחודש יוני קרוי על שמה של 'יונו', מלכת האלים הרומית ואלת הנישואים והלידה.

שימוש בתאריך לועזי

האם בעקבות כך יש לאסור שימוש בתהליך לועזי? נחלקו בכך האחרונים:

א. **המהר"ם שיק** (י"ד ס' קעא דן במקרה בו הכינו מצבה לפטר שכתובה בשפה זרה, וכתבו עליה גם את התאריך הלועזי של לידתו ומיתתו של המת. הוא נקט שמכיון המצבה חטאו פעמיים: **ראשית**, כתבו את המצבה לא בעברית, כנגד הנוהג המקובל. **שנית**, כאמור, לחלק מהשיטות בנצרות, אותו האיש נחשב אלהים ממש, ואסור להזכיר שם אלהים אחרים.

סיבה נוספת לאסור, מופיעה בשו"ת **שערי צדק** (י"ד קנה) ו**ביפה ללב** (י"ד קעח). התורה בפרשת אחרי מות כותבת, שיש איסור ללכת בחוקות הגויים. הם טענו, שכאשר מונים לספירת הנוצרים, הולכים בדרכי הגויים ועוברים על האיסור ללכת בחוקותיהם, ולכן יש בשימוש בתאריך לועזי איסור דאורייתא. ובלשון המהר"ם שיק:

"והנה כל זה כתבתי על גוף הדבר מה ששינוי לשון המצבה ללשון לעז, אבל מה שעשו עוד שכתבו מספר השנים כדרך החדשים גם כן בלשון לעז זה עבירה כפולה ומכופלת, ומה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי לדעתי זה איסור דאורייתא, שהרי בתורה בפרשת משפטים נאמר 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו' משמע שאפילו אינו מזכיר ממש (את שם העבודה זרה) גם כן הוא בכלל איסור"

ב. דעת רוב הפוסקים ביניהם **הרב עובדיה** (יביע אומר י"ד ג, ט) ו**הרב וולדנברג** (ציץ אליעזר ח, ח) שאין בכך איסור, וכך עולה מאגרות פוסקים קודמים כמו **האבודרהם** (מובא בבית יוסף או"ח ס' קיז) **רמ"א** (שו"ת ס' נא) **הש"ך** (קריה נאמנה עמ' עח) ועוד רבים, אשר השתמשו בתאריכים לועזיים. הם דחו את דעת האוסרים:

את ראיית המהר"ם שיק שיש איסור דאורייתא של 'שם אלהים אחרים לא תזכירו' דחו, שכיום יודעים שאותו הכומר טעה, ואותו האיש לא נולד באותה שנה שהוא קבע את תחילת הספירה, אלא כמה שנים קודם לכן. וגם אם רוב העולם לא יודע שאותו האיש

¹ יש מחלוקת בשאלה, מה היחס בין השמות החדשים שהומצאו לחודשים, לבין הישנים: א. **העיקרים** (מאמר ג, טז) נקט, שכאשר התחילו למנות את החודשים בשמות הפרסיים, נעקרו השמות הקודמים. ב. **האברבנאל** נקט (וכן בדרשת הרמב"ן לראש השנה), שאין הכוונה שנעקרה האפשרות למנות 'החודש הראשון', אלא שנוספה אפשרות נוספת, גם החודש הראשון וגם ניסן. ג. **המהר"י בן חביב** (עין יעקב מגילה) נקט, שמותר להשתמש בחודשים הפרסיים, אלא שכאשר רוצים למנות את מספר החודש צריך לומר 'החודש העשירי', ולא 'טבת' הוא החודש העשירי.

לא נולד בשנה בה התחילה ספירת הנוצרים עדיין יש להקל, כיוון שכאשר מזכירים את התאריך הנוצרי, לא חושבים על כך שמדובר במניין נוצרי ועל המשמעות שלו, אלא פשוט כך יותר נוח להתנהל.

את דברי השערי צדק שטען שיש בכך איסור דאורייתא של "בחוקותיהם לא תלכו" דחה הרב עובדיה וטען על בסיס דברי הרמ"א ורוב האחרונים, שאיסור 'בחוקותיהם לא תלכו' נהג רק כאשר מחקים את הגויים בדבר שאין בו היגיון, אבל בדבר שיש בו היגיון כמו שימוש בתאריך, אין בכך בעיה.

עם זאת ולמרות ההיתר, גם לדבריהם, מן הראוי במקום האפשר שלא להשתמש בתאריך לועזי, אך צריך לדון בכל מקרה לגופו. אם מדובר באירוע מקומי לציבור שומר מצוות בלבד, ראוי לכתוב תאריך עברי בלבד. מאידך אם מדובר באירוע לציבור כללי, בהחלט אפשר להשתמש בתאריך לועזי מתאמי נוחות.

ינואר או הראשון

המתירים לכתוב תאריך לועזי נחלקו האם כאשר יש צורך להזכיר תאריך לועזי, עדיף לכתוב הראשון לחודש הראשון, השני וכו', או הראשון לחודש ינואר, פברואר וכו':

א. **הרב עובדיה** (שם) טען, שעדיף להשתמש בשמות החודשים ינואר, פברואר וכו'. הוא נימק את דבריו בכך, שכפי שראינו לעיל, התורה קוראת לחודש הראשון 'החודש הראשון', וביאר הרמב"ן שבכוונה כך נכתב שכן המטרה היא לזכור את יציאת מצרים. כאשר מונים חודשי השנה הלוועזית בשם 'החודש הראשון', יש מעין השוואה פסולה בין הלוח הנוצרי ללוח היהודי. ובלשונו:

"אך יש להעיר להם שלא יקראו את החודש ינואר החודש הראשון, או פברואר השני. וכו'. וכן בכתיבה. אלא יש לבחור הרע במיעוטו שיקראום בשמותם המפורשים. וכמ"ש הרמב"ן (פר' בא) וז"ל, וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנוהו ישראל חודש הראשון. וכן ממנו ימנו כל החדשים שאחריו שני ושלישי עד תשלום השנה ב"ב חדש."

ב. **הציץ אליעזר** (שם) חלק וטען, שעדיף להשתמש בלשון 'החודש הראשון' 'השני' וכו'. בטעם הדבר נימק, שכפי שראינו לעיל, שמות החודשים הלוועזים מבוססים על שמות של אלים רומאים אותם בהם לא נכון להשתמש. משום כך, עדיף לומר ולכתוב 'החודש הראשון' למרות הדמיון למניין חודשי השנה על פי התורה.

קריאה בשמות לועזים

כאשר יהודי נולד בחוץ לארץ, נהוג שבנוסף לשם היהודי שהוא מקבל הוא מקבל שם נוסף לועזי. נחלקו הפוסקים האם יש איסור בשימוש בשם זה:

א. **המהר"ם שיק** (יו"ד קסט) ותלמידו **רבי שמעון גרינפלד** (ב, קצד), סברו שיש איסור דאורייתא לקרוא בשמות לועזים - ובדומה לדבריו לעיל שאסור להשתמש בתאריכים לועזים. בטעם האיסור נימק המהר"ם שיק, שכאשר קוראים ליהודי בשם לועזי המטרה היא להידמות לגויים, וכפי שפסק הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פרק יא), יש בכך איסור דאורייתא.

ראייה נוספת לדבריו הביא המהר"ם שיק מדברי **רבינו תם** (תוספות גיטין לד ע"ב ד"ה והוא), שדן במומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו וכתב בגט את שמו הנכרי - והשיב רבינו תם שחלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל. מוכח מדבריו, שיש איסור להשתמש בשם לועזי. ובלשונו:

"וכתבו התוספות בשם רבינו תם שחם וחלילה להזכיר שם נכרי בגט, ואפילו בגט שאינו צריך להיות נזהר לכתוב כל השמות. ומטעם זה בפולין אין כותבין בשום גט כינוי שם גיות שיש ליהודי. ואני מזהיר כמה פעמים בדרשותי על האיסור ההוא וכל ימי הזהרתי את בני ובנותי על האיסור ההוא... וראוי לכל בר ישראל הנאמן לה' ולתורתו להזהיר את בני ביתו."

ב. **המהרש"ם** (יו"ד קצט), **הרב משה פיינשטיין** (אגרות משה או"ח ד, טו) ורוב הפוסקים חלקו וסברו, שאין איסור להשתמש בשמות לועזיים, שכן אין בשימוש בשמות אלו רצון להידמות לגויים, אלא רצון להתנהל ביתר נוחות. ולראייה שהרבה מהראשונים נקראו בשמות לועזיים, כמו **פטר** (מבעלי התוספות), **וידאל** (בעל המגיד משנה), **יצחק נונים בילומנטי** (בעל שער המלך) ועוד².

את הראייה מדברי רבינו תם דחה **הרב אשר וייס** (שלא שינו את שמם), שוודאי אין כוונתו לאסור שימוש בשמות נכרים, שהרי הגמרא במסכת גיטין (יא ע"ב) כותבת שמותר לחתום בגט בשמות נכרים (ולמעשה רוב היהודים בחוץ לארץ בתקופת חז"ל שמם היה כשמות הגויים). אלא כוונתו, שכיוון שאותו יהודי המיר את דתו ושינה את שמו, לא ייתכן להשתמש בשם זה בגט. ובלשונו:

"על כן צריך לומר, דשאני הא דגיטין דמיירי במי שהמיר דתו לעבודה זרה, וזה הוי גנאי גדול להזכיר שם של מומר לעבודה זרה בגט, ואין זה ענין כלל ליהודי שיש לו שם נכרי, וכן מבואר בט"ז (אבן העזר קט, ה), בישועות יעקב (שם, י), ובפתחי תשובה (שם, יא) בשם התורת גיטין."

ג. **הרוגצ'ובר** (צפנת פענח סי' רעה) בגישת ביניים סבר, שמותר ליהודי לתרגם את שמו לשם לועזי (לדוגמא יעקב - ג'קי, יהושע ג'וש) וכפי שעושים רבים מהספרדים, אך אסור לקרוא בשם שרק גויים נקראים בו. נראה שאת הגמרא במסכת גיטין יפרש, שהיהודים היו נקראים בשמות של גויים, אך הם היו תרגום של שמותם היהודים.

שבת שלום! קח לקרוא בשולחן שבת, או תעביר בבקשה הלאה על מנת שיעוד אנשים יקראו³...

² דיון דומה מופיע בפתחי תשובה (יו"ד רסה, ו), שם מובאת תשובת המבי"ט, שאין לקרוא בשמות שניתנו קודם אברהם אבינו. גם שם, דחו הברכי יוסף והתשובה מאהבה את דבריו, בכך שמצאנו שמות של תנאים שנקראו בשמות הללו, כמו עקביה בן מהללאל, רבי בנימין בר יפת. ³ מצאת טעות? רוצה לקבל כל שבוע את הדף למייל, לשים את הדף במקומך או להעביר למשפחה? מוזמן: tora2338@gmail.com